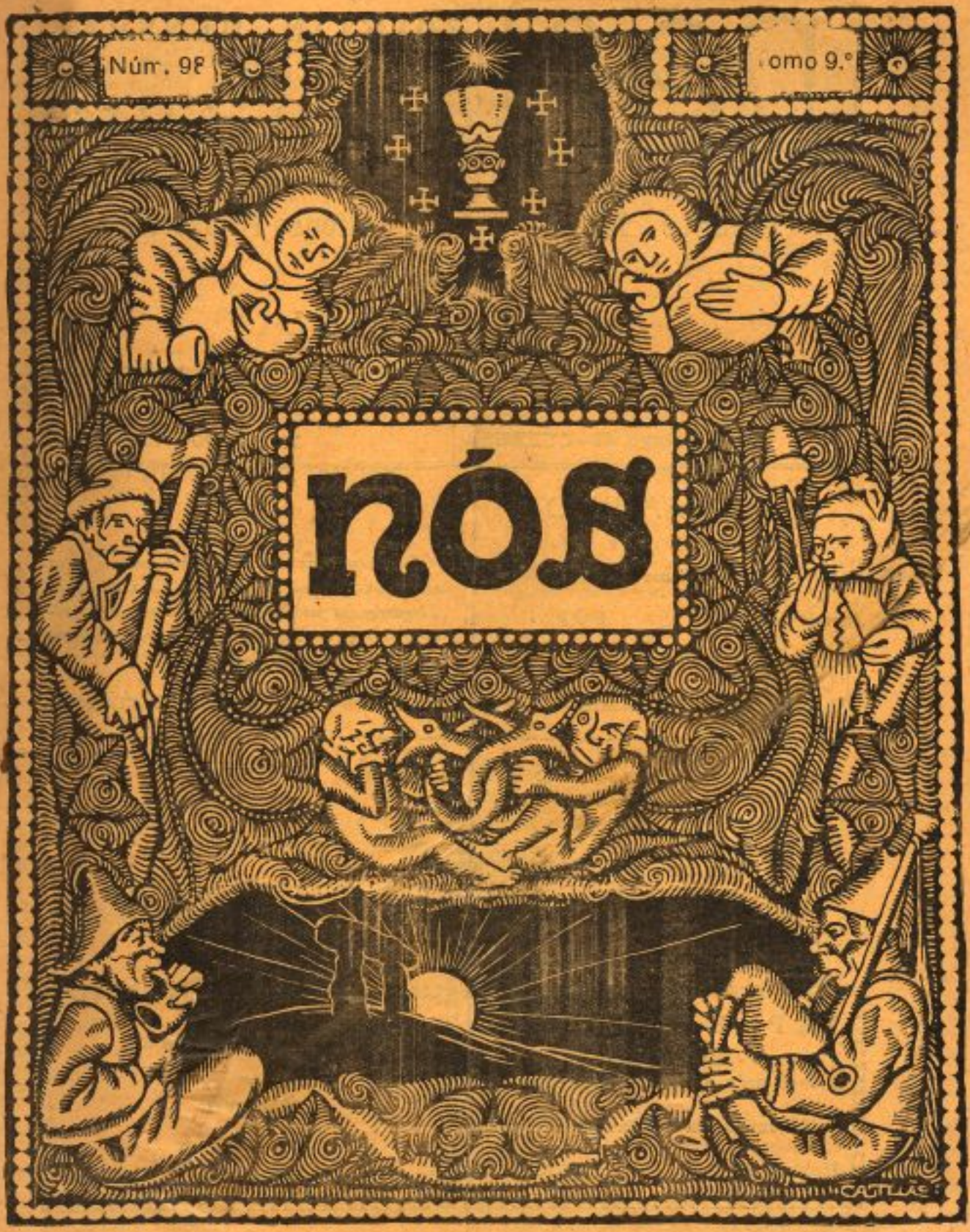
Núm. 98
omo 9.°
nós
CASTELAO

NÓS

BOLETÍN MENSUAL da CULTURA GALEGA

Direitor Literario
Vicente Risco

Direitor Artístico
Alfonso R. Castelao

Adeministrador
ANXEL CASAL

DIREICIÓN E REDAUCIÓN:
Sto. Domingo, 47—OURENSE

ADEMINISTRACIÓN:
Hortas, 20 — SANTIAGO

ABONAMENTO

Doce númaros, na Península	6'00 *pesetas.*
Fora da Península	8'00 »
Número solto	0'70 »

NOTA

Este boletín non pubricará mais orixinás qu'os que foran direitamente solicitados pol-a Direición. Tampouco se fai solidario das ideas n-eles emitidos, a non ser dos que por non iren rubrados; enténdense que son da Redaución.

Os pagos son adiantados e os gastos de xiro de conta dos suscritores

SUMARIO

O MILAGRE DA CONCEICIÓN DA NATUREZA, por R. ALFONSO CASTRO-DONO.

NÓTULAS NOBILIÁRQUICAS LUSO-GALAICAS, por ARMANDO DE MATTOS.

ELEXIAS DE OVIDIO, por A. GÓMEZ-LEDO.

A MULLER NO CANCIOEIRO GALEGO, por XAQUÍN LOURENZO FERNÁNDEZ.

MISCELÁNEA.—Un mapa inédito do Arcebispado de Santiago, por SEBASTIÁN GONZÁLEZ.

OS HOMES, OS FEITOS, AS VERBAS, pol-a REDACCIÓN.

IMPRENTA "NÓS"

Facturas - Estados - Libros - Revistas e toda crás de traballos tipográficos

Trasmitanos os seus encárregos

Hortas, 20 SANTIAGO

Vicente Risco

Abogado

Santo Domingo, 47-2.º Ourense

nós

BOLETIN MENSUAL DA CULTURA GALEGA

Ano XIV ★ Ourense 15 de Febreiro do 1932 ★ Núm. 98

O MILAGRE DA CONCEICIÓN DA NATUREZA

Un galán iluminado
no sol-pôr sinte morriña,
i-adormécese n-o colo
da enloitada noiva mística.
Os corvos —cregos intrusos—
benzoan a despedida.

Ela, cal a Madre-virxe,
sin pecado concebira,
e paríu axiña a Lúa
toda de branco vestida.
Recíbea o coro de estrelas
co-as suas cançôes lumínicas.

Mais o mozo —protestante—
non deu creto ô que non vira,
i-agarra o fusil do Sol
e fai da noiva unha víctima.
Un galo —bô cornetín—
pregoa o triunfo do día.

E mentras Deus dende o trono,
—como brancas folerpiñas—
guinda frores a mancheas
sober da virxe dormida.

A Estrada, 1932.

R. ALFONSO CASTRO-DONO.

NOTULAS NOBILIARQUICAS LUSO-GALAICAS

Por Armando de Mattos.

O estudo comparativo da heráldica e genealogia luso-galaica, está ainda por lançar no campo da investigação.

Essa razão me leva, a vir juntar nas páginas desta revista pequenas notas, que serão futuros pontos de partida para mais amplos trabalhos. Assim, nascerá o material preciso para se avaliar dos origens, influencias e relações deses estudos em Portugal e Galiza.

I

OS EÇAS

Esta família portugueza, de rial prosápia, tirou o seu apelido de uma vila da Galiza. Esse facto fáz com que interesse a sua origem, ao assunto que me proponho subsidiar.

Entre os filhos de D. Pedro I de Portugal, e de Inês de Castro, a feiticeira dama de honor da rainha D.ª Constança, houve um, o *infante* (1) D. João, que veio a ser concunhado de seu meio irmão o rei Don Fernando, pois que, deixándo-se seduzir pela formusura e astúcia de D.ª Maria Teles, viuva de Alvaro Dias de Sousa, mãe de D. Lopo Dias de Sousa —mestre da Ordem de Cristo— e irmã de Leonor Teles (2), com ela casou.

E' por demáis conhecida a politica movida por esta rainha intruza e preversa, contra a sua propria irmã.

Cegamente envenenado pela intriga, o *infante* D. João, matou a golpes de bulhão, em suposta desafronta e castigo de delação a D.ª Maria Teles, em Coimbra, nos Paços de Sub-Ripas, segundo reza a lenda.

Deste casamento nasceu um filho, D. Fernando, que, sendo creado e educado na maior liberdade e completo abandono, veio a ser homem de costumes pouco sólidos.

Prestava grande culto ao belo sexo, e tanto que dêle diz Braamcamp Freira:

«O seu fraco era casar, e com o maior desassombro o fazia, chegando ao ponto de ter ás três e quatro mulheres vivas. Então, filhos isso era um nunca acabar; quarenta e dois lhe assinam os nobiliários!» (1)

A êsse facto se refere um autor do século XVII, dizendo que ele tinha «*larga a consciencia*» (2).

É destes quarenta e dois rebentos, muitos dos quais já secaran e outros nem fruto deram, que procedem os vários ramos dos Eças, que ainda hoje são representados mais ou menos indirectamente. A esta familia, pertenciam as amorosas freiras D.ª Breites de Eça, D. Catarina de Eça, D.ª Joana de Eça e D. Felipa de Eça, que foram passando pelos sólios abaciais de

---

(1) Este titulo é um abuso, pois só é própio dos filhos legitimos.

(2) Filhas de Martim Afonso Telo.

(1) Os «Brasões da Sala de Sintra», I vol. (2.ª edição).—Coimbra 1921—pg. 97.

(2) Vilas —Boas de Sampaio— «Nobiliarquia Portuguesa»—Ly.ª 1676. px. 270.

Celas e *Lorvão*, que tão dissolutamente viveram, que motivaran aquela célebre carta (1) de D. João III ao seu embaixador em Roma, Dr. Baltazar de Faria, para. em seu nome, pedir providencias ao Santo Padre, a fim de restabelecer os bons costumes nos citados mosteiros, que aquelas donas e os *Gomes de Abreu* (2) tinham desfeitiado.

D. Fernando, por motivos desconhecidos ainda, passou a viver na Galiza, onde o seu parente duque de Arjona, lhe deu o senhorio da vila de Eça. Do seu domínio fez derivar o apelido que adotou e deixou aos descendentes do seu avariado sangue.

As armas que trouxeran os Eças, por seu progenitor, D. Fernando de Eça, filho do *infante* D. João, eran as armas dos bastardos da primeira dinastia (3), carregadas do cordão de S. Francisco, em sinal de dó pela morte de D.ª Maria Teles, ou já, possivelmente de Inês de Castro.

Conforme Santos Ferreira (1), que segue o «*Livro da Torre do Tombo*», são estas armas em *campo de prata cinco escudetes azues postos em cruz, sendo os dos flancos deitados e afrontados ao do centro; cada um dos escudetes carregado de nove (2) besantes de prata, 3, 3 e 3. Um cordão de S. Francisco de púrpra com nós de oiro, passado em cruz, em aspa e em orla, brocante sobre os escudetes, salvo o do meio que lhe fica sobreposto. Por timbre tem uma águia de azul, estendida, armada de oiro, carregada no peito, de cinco besantes de prata, postos em sautor.*

---

(1) «Corpo diplomático português», V-206-207.

(2) Estes Gomes de Abreu, foram os amantes das referidas abadessas. Eram eles o bispo D. João de Abreu, Pero Gomes de Abreu, sobrinho neto do anterior e senhor de Regalados e Vasco Gomes de Abreu.

(3) Este facto é de notar e para ser reparado por aqueles que se interessam pela verecidade ou não, do casamento de Pedro I, com a sua amante Inês de Castro. Não só este *infante*, mas todos os seus irmãos, trouxerão armas de bastardos.

(1) «*Armorial Portugues*» vol. I, pg. 118, n.º 541.

(2) Ocupar-me-ei um dia deste problema do numero dos besantes das armas de Portugal.

ELEXÍAS DE OVIDIO

TRADUCIÓNS CRÁSECAS

(ELEXÍA III DO LIBRO I DOS TRISTES)

POR A. GÓMEZ LEDO

Cando a imaxe tristísima da noite
aquela m'acomete, último tempo
que na Cibdá pasei; cando recordo
a noite das deixadas prendas miñas
ainda dos ollos meus as bágoas corren.
Xa preto estaba o día no que o César
arredarme mandou da estrema Ausonia;
nin tempo tiña de m'aviar nin azos.
Aparbado eu de todo, na nugalla
nin escollín escravos nin vestidos,
nin cousa algunha propea pr'on desterro.
Non d'outro xeito me varei co golpe
coma o que vive sen saber que vive
pol-o raio de Xove esnaquizado.
Cando, ô fin, a dor mesma aquela nube
dos meus ollos raxou, e, ô fin, as forzas
voltaron ô meu corpo, xa no istante
de partir despedinme dos tristeiros
amigos que eran un ou dous ¡de tantos!
Miña amante muller en forte aperta
misturaba co-as miñas, as suas bágoas
margurentas, corréndolle cal chuvia
pol-as santas meixelas. Miña filla
lonxe de mín nas Líbicas ribeiras
non podía estar certa do meu fado.
Todo arredores s'escoitaban choros
e laios de tal forma que era aquelo
un verdadeiro funeral. Os homes,
as mulleres e os nenos incrusive.
chorábanme por morto; tan xiquera
un caseiro rincón quedou sen pranto.
Se fora premitido usar d'exempros
grandes nas cousas cativiñas, xuro
que era aquelo unha Troia ô ser vencida.
Xa dos cás e dos homes o balbordo
s'apracara e a lúa iba rexindo
os nouturnios cabalos nas outuras:
pra ela eu fitando e distinguindo estonces
o Capitolio que s'erguía arrentes,
en vao, dos nosos Lares, dixen «¡Numes
que as veciñas estanzas habitades,
tempros que endexamáis verán meus ollos,
deuses que vou deixar á quenes garda
a outa cibdade de Quirino... sede
saludados por mín d'eiquí pra endiante;
e anque serodio por estar ferido
abrango o escudo, escadasí despide
iste desterro de calquer xenreira,
e ô celeste varón que me castiga
dicídelle que errei todo enfuscado,
que por crime non tome as miñas culpas,
e do xeito que vos xulgades, xulgue,
que estando dios amigo, ainda hai espran-
[zas.»
Tal prego eu dirixín ôs deuses: moitos
a miña esposa saloucando fixo
con verbas dislocadas; e de bruces
diante dos Lares, cos cabelos ceibes,
tremelicando os beizos, a lareira
fría bicou e moitas cousas dixo
contra os xordos Penates que de nada
habían de valer pro amante esposo.
E a noite xa avanzada non rendía
mais espazo d'espera, poil-a Osa
o eixo virado había do seu carro.
¿Qué il'eu iba á facer? O amor mimoso

da patrea ma cinguía: a derradeira
noite era aquela en Roma que eu pasaba
antes d'ir ô desterro. ¡Ah, cantas veces
dixen á quen m'urxía: «¿Por qué m'urxes?
¿Non ves pra donde vou e que é o que deixo?
¡Ouh, cantas eu mintín encol do istante
da partida e máis téndoo ben sabido!
Tres veces o limiar pisei e tantas
volvín pr'atral-os pés, postos d'acordo
en demoral-a marcha co desexo.
Dispois de dal-o adiós millentas veces
ainda falei de cousas mil: os bicos
repartín derradeiros cal se fora
á marchar e por veces os mandados
mesmos lles dei, querendo equivocarme,
o vel-as miñas xoias cos meus ollos.
¿Por qué m'hei d'apurar? –dixen—. A Escitia
é adonde me mandan e o que deixo
é Roma: entramas cousas me disculpan.
Vivíndome a muller é cal se morta
fora pra sempre, estando eu mesmo vivo,
e arrédome do lar, dos familiares
membros agarimosos, e d'aquiles
compañeiros que amei con fondo amore
de irmáns ¡ouh peitos ô meu peito adxuntos!
émulos do Teseio ¡Vinde ôs brazos
xa que agora e posíbele! quen sabe
se nunca mais serános premitido
e hai que aforrar o tempo que me resta.»
Xa non queda un istante; o meu discurso
deixo sen romatar e nos meus brazos
estreito os que alcontrei de min máis preto.
Namentres falo e saloucamos todos
n'outo ceo o Luceiro tremeluce
pra min estrela malfadada estonces;
me sinto escachizado cal se os membros
m'arrincaran do corpo ou dividiran.
Tal debeu ser a dor de Mecio cando
en direución opósita partindo
os cabalos vingaron n'il un crime.
D'aquela os meus romperon en saloucos
e adoecidos berros, e batían
contra os seus peitos nús con maus tristeiras
D'aquela a miña esposa pindurada
dos meus hombreiros misturou co pranto
istas verbas d'anguria: «Naide pode
arrincarme de tí; vaiamos xuntos;
seguireite ondequeira e no desterro
serei do desterrado a amante esposa:
xa sei o meu camiño; deica ô cabo
do mundo irei; con carga tan cativa
ben ha poder a fuxitiva nave.
O César mándame exilar da pátrea
levado da xenreira; a mín o amore,
o amore que pra mín é máis que o César».
Tal matinaba e matinara d'antes
e a duras penas deuse por vencida.
Solo por fin (ben somellaba aquelo
un enterro moi probe) esmalloado
cos cabelos caíndome revoltos
encol da hirta faciana. Entolecida
ela da dor, sintíu se lle apagaban
os ollos e dixéronme que drento
da casa despromouse meia morta.
Tan logo coma en sí voltou i-ergueuse
do chán, emporcallada a cabeleira
do sucio pó, e o corpo arrefecido,
chorou por ela e os Penates orfos,
e moitas veces invocou o nome
do esposo que lle fora arrapiñado.
Non saloucara tanto anque ela vira
queimar nunha fogueira funeraria
o corpo meu ou o da filla. Quixo
morrer de vez pra non sentir morrendo,
pois que me tér ô lado era imposibre.
¡Viva, e que viva pr'o afastado lonxe
xa que os fadol-o queren, e a lembranza
d'ela non deixe de aumentar meus azos!

Madrí, setembro 1931.

A MULLER NO CANCIOEIRO GALEGO

POR XAQUÍN LOURENZO FERNÁNDES

PRA MIÑA NAI

Vivan as mozas galegas;
vivan as bonitas mozas
e os galás da nosa terra.

SEMPRE foi a muller, tanto no cancioeiro galego coma nos de outros sitios, a fonte en que con máis frecuencia beberon os vates populares. E a muller, correspondendo á esta devoción, soupo inspirar fermosas cantigas que reflexan en algúns sitios un culto á elas casi idolátrico.

Non sempre son estas cantigas de gabanza; algunhas, feitas por despeito ou misoxenismo, atacan ás mulleres faguendo resaltar as suas condicións máis ruíns.

Eisaminando unhas e outras, podemos vir en coñecimento das condicións da muller que máis agradan en Galiza e que forman pol-o tanto o tipo ideal de galega.

Obsérvase, pol-o pronto, un gran predominio nas cantigas de gabanza, cousa que dí moito en favor da galanteiría dos nosos mozos, así como do pouco que hai criticable nas nosas mulleres.

Por eso os nosos mozos arriscan todo por unha rapaza.

Hai un que non teme espoñel-a vida por vel-a sua moza:

Queridiña por te ver
pasei o río á nado
á pique de me perder.

—

Pasei o mar do Ferrol
ferrolana por te ver;
pasei o mar do Ferrol
a pique de me perder.

Á outros, a seguridade da morte non é capaz de os arredar dos seus amores:

Morrer nos teus brazos, nena,
será morte con regalo
porque é tanto o que che quero
que hastra á morte me allano.

—

Ahí tés o meu corazón:
podes facelo pedazos,
pero coa condición
que hei de morrer nos teus brazos.

Á máis do corpo, non temen tampouco espoñel-a alma:

Ventana que estás aberta
podías estar pechada;
cantas almas se condenan
por quén n-ela está asomada!

Á esta cantiga parez contestar aquela outra que dí:

Penitencia rigurosa
me deron por querer ben;
si querer ben é pecado
non se salvará ninguén.

Todos, en xeral, recoñecen na muller un gran valor:

O paxariño no prado
de todal-as herbas come;
o donaire de unha nena
tres días mantén á un home.

—

C-unha codia de pan quente,
unha sardiña salgada
e un abrazo de unha nena
pasa un home unha somana.

—

Cantar, mociñas, cantar,
si por voso gusto é;
todal-as herbiñas ulen
donde poñedes o pé.

Bó concepto de elas tiñan os que fixeron estas outras cantigas:

As mociñas de San Fins
elas para todo son:
para cantar e bailar
e tirar pol-o ligón.

—

As meniñas son de plata,
hcinas de saber dourar;
se ben tocan o pandeiro
millor saben traballar.

—

O que non tén bois nin campo
nin arado nin muller,
non come cando ten fame
nin traballa cando quer.

Non todos son compretamente desinteresados no seu amor ás mulleres. Piden algo á cambio da dote que elas non poidan levar:

A nena cando é bonita,
donairosa e pracenteira,
anque non sea mui rica
nunca falta quén a queira.

—

O carballo que é pequeno
tamén fai pequena sombra;
á rapaza que é bonita
pouquiña dote lle abonda.

Elas mesmas non crên que estíe de máis un sustitutivo da dote:

Sei tocar e sei bailar,
sei facer o que quixer,
son filla de *padres* pobres
e de todo é menester.

Craro está que tamén queren a sua compensación:

O zapato quere a media,
a media quere o zapato;
a meniña que é bonita
tamén quer o mozo goapo.

Outras conténtanse con menos, pol-o ben parecer:

Heime de casar iste ano
anque sexa c-un ben probe,
que todo o mundo fai risa
da muller que non ten home.

Hainas tamén que ven craramente a sua misión n-iste mundo:

Debaixo da auga nacen
cousiñas que saben ben;
eu tamén me vou criando
para amparo de alguién.

As mesmas mulleres teñen de si a ideia de que dan cento e raia á listeza dos homes:

Non te fíes de muller,
anque son muller o digo:
a muller engana ô home
que seña máis entendido.

Dentro de iste concepto xeral da muller, temos o concepto das mociñas de un pobo determiñado:

Cando pases pol-a fonte
ponlle o botón á camisa,
que as rapaciñas da Ponte
sonche as frores de Galicia.

—

N-esta rua roxen cachos,
seica se romperon olas;

as mociñas de Facós
son a fror das outras todas.

N-algunhas cantigas prescíndese da bonitura das mozas. Quérense con certas calidás que n-elas se espoñen:

A agulliña vai cosendo,
a alferga vaina seguindo:
así fai a boa nena
que do amor se vai rindo.

—

A moza que é caladiña
e non dí mal de ninguién,
canto máis baixiño mira
cantos máis amores tén.

Non por antipoética, deixa de ter gracia a cantiga que eisixe:

A marrán de tres semanas,
o cabirtiño de un més,
a miniña de quince anos,
o galán de vintetrés.

Nótase, como é lóxico, unha preferenza pol-as artesanas nas nosas aldeias:

Vale máis unha artesana
c-unha saia de percal,
que todal-as señoritas
vestidas de tafetán;
elas son feas
que é un horror
e as artesanas
son como o sol.

—

Como baila dereitiño,
como baila con primor,
como baila dereitiño
a filla do labrador.

Hai mozos ôs que non basta unha moza: queren máis:

Unha rosa na roseira,
unha rosa non é nada;
iremos pol-as roseiras,
collerás unha manada.

Mais de todo hai na viña de El Señor. Non todas han de ser gabanzas; tamén as nosas mozas teñen quen lles queira mal.

Cada un pol-o seu lado, son moitos os que lles botan tachas por riba.

Probe concepto de elas tiña quen fixo esta cantiga:

Unha nena non é nena,
duas nenas nenas son;
tres nenas queiman a casa,
catro vólvena carbón.

Non era, certamente, de esta opinión, o que compuxo esta outra:

Moza que estás na ventana
ca punta do pano fora,
a cara non cha vexo
e o pano xa me namora.

Con moita gracia caricaturizan a gana de casar das mulleres estas duas cantigas:

Á unha vella moito vella,
máis vella que Zaragoza.
tratáronlle o casamento
e a vella volveuse moza.

—

Á unha vella moito vella,
máis vella que o meu chapeu,
tratáronlle o casamento
levantou as maus ô ceu.

Non se ve por ningunha parte no noso cancioeiro isa tolerancia que moitos dín prâ caida da muller:

Zapato de sola e vira
logo lle cai a biqueira;
gárdate, miña miniña,
da caidiña primeira.

—

Ô pano fino na tenda
unha mancha lle caeu;
á menos precio se vende
porque o seu valor perdeu.

O que pode sair de unha muller, según o autor, atópase n-esta cantiga:

O pai que ten unha filla
pensa que ten un reinado:

ten un cortizo de abellas
que por baixo está minado.

Istes nemigos da muller, espresan así o seu valor:

Alabado sea Dios,
que xa veu a barateza:
os homes á catro pesos,
as mulleres á peseta.

Coa fácil volta que ten ista cantiga, non é de estranar que as mulleres contestasen tamén con algo pol-o estilo:

Alabado sea Dios
que xa veu a barateza:
os homes á catro cartos,
as mulleres á peseta.

Compría agora averiguar cal de elas é anterior.

Non obstante, as mismas mulleres recoñecen que ás veces hai algo de razón, pois elas fixeron esta outra:

A castaña saiu podre,
mozos de Nigueiroá,
a castaña saiu podre...
outra boa sairá!

Con esta bótanlle os homes en cara ás mulleres a sua falla de verdade:

Marica, tente dereita
que che can os alfileres;
as verdades son dos homes,
as mentiras das mulleres.

E, o mesmo que da falla de verdade, tamén din algo da sua falsía e disimulo:

Non te fíes nas risiñas
de boas mozas solteiras,
que risas son moitas veces
de desaires compañeiras.

Atópase iste defecto das mulleres espresado n-esta fermosa cantiga:

Todol-os ánxeles teñen
un anaco de muller;
o demo tamén foi ánxel,
que coidado che hai que tér!

E, con todas estas cousas, as coitadas das mulleres non saben que faguer. Así, n-un estado de indecisión, compuxeron aquela:

Se canto, son unha tola,
se non canto, unha curuxa,
se me lavo, unha profana,
se non me lavo, unha sucia.

De iste disprecio consólanse escondendo o seu despeito tras unha falsa conformidade:

Eu bonita non che son,
fea non me quer ninguién;
coitadiña da bonita
que tanto traballo ten.

Outras non saben esconder iste despeito e déixano ver á través das queixas:

Deixácheme por ser fea
e tral-a goapa te fuche;
non che me pesa, mais sabe
que no-hai rosa que non muche.

Anque, como vemos, as opinións non están conformes, é a maioría a que está ó lado das mulleres. É o máis galante e o millor.

Mais á muller tamén se lle eisixen certas calidás físicas, moi interesantes, porque á través de elas podemos, cecais, vislumbrar o tipo da muller da nosa raza que sexa representativo de ela.

Atópanse, pol-o pronto, unha gran cantidade de alusións á sua coor.

Anque a coor do pelo está íntimamente ligada á da pel, notaremos que eisiste un tipo no que non se corresponden. Así, á certas mulleres de pelo preto, pódemolas considerar como loiras pol-o seu aspecto e constitución.

A este tipo fai referencía o cantar que dí:

Anque son morena, madre,
anque son morena, digo,
anque son morena, madre,
teño a color do trigo.

Atópanse poucas cantigas que fagan ga-

banza das nenas loiras, mais témol-as en troques, que se bulran das pretas. E ainda, nas que gaban ás loiras, contadas fan referenza ô seu pelo:

Meniña do pelo roxo,
cómpreche un peine delgado;
se algún día foras miña
xa terei ise coidado.

—

Ai, roxiña, roxiña do pelo,
ven comigo mallal-o centeo;
o centeo, o centeo, a cebada,
ai, roxiña, miña namorada.

—

Paxariño millarengo
que estás na punta do toxo,
toma, lévalle esta carta
ás nenas do pelo roxo.

—

Roxiña, roxiña do pelo
dame a man pol-a ventana,
mira que si dormes sola
dormirás acompañada.

—

Á tua nai xa llo dixen,
á teu pai téñolle medo;
á tua nai xa llo dixen,
miña roxiña do pelo.

Algúns son máis espresivos:

Paxariño millarengo
ponte na punta do toxo;
moito gusto á mín me dan
as nenas do pelo roxo.

Somentes temos unha na que se non gaben ás roxas, e ainda esta sin carácter de xeralidade:

Quixen unha nena roxa
saleume unha boa galga,
e desde entonces non quero
máis amor que a miña gaita.

Mal feito, por suposto; haber probado coas pretas.

E moitas son as cantigas que fan disprecio das morenas.

Un mozo fai bulra de unha moza patentizándolle o seu irreparabel *defecto:*

Moreniña, moreniña,
vaite lavar ô cachón,
que por moito que te laves
es morena de nazón.

O mesmo que istes outros:

Botei o corvo ô río,
boteino á blanquear;
o que é negro de nación
mal se pode remediar.

—

Eres blanca como o pote,
negra como a parrumeira;
se pol-a noite non campas
de dia no-hai quen te queira.

E as máis conformes con esto son as mesmas mulleres.

Por unha ou por outra razón, elas procuran disculparse coma se fora pouco menos que de un crime:

Anque che son moreniña
eche do polvo da eira;
verasme para o domingo
como rosa na roseira.

—

Chamáchesme moreniña
eche do polvo da eira;
xa me verás pra domingo
como guinda na guindeira.

—

Déixame ir que vou de presa,
que vou coller a berbena,
que quero lavar a cara
que me chamaron morena.

—

Déixame pasar que vou
á levar auga serea,
que quero lavar a cara:
dícenme que son morena.

—

Chamáchesme moreniña,
chamáchesme moreneira,
chamáchesme moreniña,
eche do sol que me queima.

(Continuaráse)

M I S C E L A N E A

UN MAPA INÉDITO DO ARCEBISPADO DE SANT-IAGO

NA Biblioteca da Universidade de Sant-Iago, e n-unha carpeta sin siñatura, que contén planos e mapas diversos, áchase unha carta geográfica da diócese compostelán, en dibuxo orixinal e non rubrado, que, pol-o seu tipo de letra, poidera datarse como de comenzos do século próisimo pasado.

A sua identificación está dificultada, pol-o mal estado de conservación, xa que desgraciadamente é faltoso de un bó anaco, que abranguería varios arciprestádegos. Non embargantes estrévome a supór, que iste orixinal en papel de gran groso, e mal coidada caligrafía seña un ensaio ou borrador do que en 1826 deliñou o crego de San Salvador de Poio D. Anxel Marín, de cuio mapa, anque bastante raro, coñécense algúns exemprares eisistindo un na mesma carpeta devandita da Biblioteca Universitaria.

As difrencias entre borrador e grabado son ben escasas, e poden escusarse si se toma conta que o pirmeiro é un dibuxo tan provisional, que o aproveitou ô verso d'unha lámina que contiña o plano d'unhas defensas militares, á sabendas cicais, que cas reitificacións sería mester un novo e definitivo dibuxo.

O tíduo do grabado, que falla no orixinal é como sigue: Mapa GEOGRÁFICO DE EL ARZOBISPADO DE SANTIAGO. *Dividido en treinta y seis arciprestazgos: contiene las Provincias de Santiago, Coruña y parte de las de Betanzos, Lugo y Tuí.* DEDICADO al Exmo. Sr. Dn. Fr. Rafael de Vélez, *Caballero de la Gran Cruz de la Rl. y Distinguida orden Española de Carlos Tercero de el Consejo de. S. M. su Capellán Mayor, Juez Ordinario de su Rl. Capilla, casa y Corte, Notario Mayor del Reyno de León*, Arzobispo de la S. A. M. Y. *Ciudad y Arzobispado de Santiago. Pr. Dn. Angel Marín, Cura de San Salvador de Poyo.* Año 1825.

Mede 617 mm. outo por 650 longo e ten indicacións de tres escalas: Leguas reás ou de camiños, equivalentes a 8.000 varas casteláns; Leguas geográficas de España, equivalentes 17 $^1/_2$ a un grado e valen cada unha 7.672 varas casteláns e leguas de hora de Marina, equivalentes 20 a un grado e a 6.661 $^2/_3$ varas casteláns.

A lonxitude oriental está tomada con relación ô Pico de Teide, e con diversos siños atópanse indicacións de Cidade, Vila, Parroquia, Anexo, Lugar, Santuario, Casa Correos principal, Correos subalterna, Castelo, Porto, Ponte Barca, Lindes de Arciprestádego, Provincia e Arzobispado e Mosteiros de Bieitos, Bernardos, Mercedarios Calzados, Ibid. descalzos, Dominicos, Franciscanos menores, Capuchinas, Hermitaños de S. Agustín, Carmelitas descalzos, Franciscanos terciarios, Hospitaes de Enfermos probes, Justinianas e Agustinas recoletas. Engádanse á istas, os itinerarios dos camiños, por certo pouco esactos.

Como nota curiosa que me fixo reafirmar na correspondencia entre o mapa de 1825 e o dibuxo anónimo da Biblioteca Universitaria, teño de asiñalar que pol-a meirande estensión da Diócese Compostelá na direición N. S., obligou a situal-o W. na parte superior do Mapa e as rías outas da Cruña e Ferrol, háchanse conseguintemente no leste.

Nin o grabado, nin moito menos o seu orixinal aparés citado por Villaamil y Castro no *Ensayo de un Catálogo...*, onde achamos somentes (n.º 48) á noticia de outro mapa atribuido ô ferrolán D. Xosé Alonso López, do cal mapa, que eu seipa non se coñece exemprar algún, sabéndose da sua eisistencia pol-as noticias de Labrada (1) e de don

(1) Descripción de Galicia, páx. 63.

Tomás López que o utilizou pra o seu de Galicia. Estes datos coinciden en informarnos que a carta de Alonso López fixérase por encárrego do erudito Arcebispo Vallejo.

Non era novo o desexo manifesto pol-o Prelado compostelán. Xa pol-o 1587, á pouco do seu nomeamento pra a silla de Santiago, o cordobés D. Xán de San Clemente fixera o mesmo cometido «para saber a que parte caía cada distrito hizo hacer un mapa de todo el Arzobispado y lo tenía en su aposento». (1) Isa testimuña de Sanz del Castillo, sospeitoso de parcialidade n algúns puntos da biografía de San Clemente, non pode agora porse en dúbida, pese á que no espolio do prelado cordobés non figura mención algunha de ningún mapa.

(1) Sanz del Castillo.—Vida del Excmo. Sr. D. Juan de San Clemente, páx. 23.

Tres Arcebispos compostelán, asegún as noticias oxe sabidas, coidaron indispensabeles pra o goberno temporal da sua diócese unha carta geográfica. Das duas mais antigas (San Clemente e Vallejo) non fica rén, somentes a feita baixo os auspicios de Vélez consérvase aínda. Ningún dos devanditos Prelados era galego; á eles conviña mais que á ninguén unha noticia esaita do país. tanto máis, si como facía San Clemente os seus familiares e Provisores eran tamén alleos e pouco coñecedores da nosa terra.

Derradeiramente as noticias da procedencia do mapa da Universidade fallan por completo. Non embargantes pode coidarse doadamentes que algún tempo pertescese ô mosteiro de San Martín cuias relacións cos bieitos e Freiguesía de Poio, son ben notorias.

SEBASTIÁN GONZÁLEZ.

OS HOMES, OS FEITOS, AS VERBAS

O IDIOMA GALEGO : MUNDO ADIANTE :

De canto interesa o movimento cultural da Galicia na hora presente ôs sabios, e do caráiter de universalidade que adequire con il o noso idioma, podrá dar lixeira ideia a pubricación dos nomes de algunhas persoalidades i entidades que nos honran como suscritoras da revista NÓS.

Sen escolla previa, senón abrindo unha páxina calisquera dos nosos libros de contabilidade topamos, en groriosa mistura, filólogos e etnógrafos, arqueólogos e prehistoriadores, centros de soua inmensa no orden da investigación. Velaiquí a folla aberta como a sorte a deparou:

Raymond Lantier, *S. Germain en Laye.*
Zacarías le Rouzic, *Carnac-Morhiban*
Dr. H. Thomas, *Londres.*
Prof. François Pospisël, *Moravia*
Xurxo N. Petroff, *Leningrado.*
Direitor do Museu de *Gales.*
Museo de South Kensingtón, *Londres.*
Phileas Lebesgue, *La Neuville.*
Karl Winter, *Heidelberg.*
Prof. W. Meyer Lübke, *Bonn.*
Dotation Carnegie, *París.*
Universidade de *Hamburgo.*
Le Consortium breton, *Carhaix.*
Dr. Hoffman Krayer, *Basilea.*
Ravasini Institute, *Viena.*
P. Kirjusin, *Gori-Gorvi.*
M. Rodrigues Lapa, *Lisboa.*
Preussische Staatsbibliotek, *Berlín.*
Seara Nova, *Lisboa.*
Revista de Cultura, *Río de Xaneiro.*
Miss M. Isobel Munro, *Oxford.*
S. Davidoff, *Moscú.*
Direitor da Biblioteca Nacional, *Lisboa.*
La Fiera Letteraria, *Milano.*
P. Eugenio Jalhay, *Lisboa.*
Leonardo Coimbra, *Porto.*
Facultade de Letras, *Coimbra.*
Prof. Martínez Stª. Olalla. *Bonn.*
Jorge N. Petroff, *Leningrado.*

Non figuran na ringleira precedente nin moitas das mentalidades peninsuares e do continente americano que se preocupan pol a cultura da nosa terra, nin as máis das entidades europeas que reciben este noso boletín. Tampouco a fortuna quixo traguer senón uns poucos os nomes de tantos sabios portugueses como nos leen nin das asociacións do grande Portugal irmán que como a Soc. de Antropoloxía do Porto, a Soc. Martíns Sarmento, de Guimarães e a Asoc. dos Arqueólogos de Lisboa tan apreciados son dos nosos investigadores.

Fiquen as liñas precedentes como homeaxe á tan ilustres suscritores.

O DR. REISEKRONE.

Fai algúns días chegou a Sant-Iago o Doutor Reisekrone, do Romanisches Seminar de Berlín. Segundo é sabido, o Dr. Reisekrone dará por encárrego do Seminario de E. G. un cursillo de introdución â Filoloxía románica prâ preparación d'algúns membros d'iste centro na mentada especialidade. Ô mesmo tempo o Dr. Reisekrone dará un curso de Literatura alemá, patrocinado pol-a Universidade.

A importancia d'iste feito non é mester encarecela. Temos urxente necesidade na nosa Terra do cultivo da filoloxía románica prâ investigación da nosa língua. D'outra banda, unha preparación romanística é fundamental en quenes s'adican a certos outros estudos coma o Folk-lore e a Etnografía.

Nos números seguintes daremos conta dos traballos do Dr. Reisekrone no seu cursillo.

Os agrupamentos ULTREYA.

Os rapaces galegos, dos 12 ôs 20 anos, estánse orgaizando n-uns agrupamentos tidoados *Ultreya*, chamados á conquerir posto de honra n-as vanguardas da galeguidade. Cada un d-estes rapaces asiña o seguinte Decálogo:

I Porque amo á Galiza con toda a miña ialma, adicareille os meus millores esforzos pra formala eternamente felis.

II Porque a vida está encheita de mágoas, miña mocedade será unha leda canzón que ha erguer o esprito de todol-os coitados.

III Porque estou afincado ô chan nativo e endexamáis hei crebar as ligazóns co-a miña xente, manterei sempre aceso o fogo do meu lar.

IV Porque penso no que fun, no que son e no que teño que ser, respetarei ôs vellos e pequenos e defendereinos de todo aldraxe e sofrimento.

V Porque quero a eficacia da miña laboura, axudarei os nobres desexos dos meus compañeiros como quixera que me axudasen â min na arela dos meus limpos ensoños.

VI Porque teño de sere home útil â miña Terra, cumprirei todal-as miñas obrigas pra ire facendo a miña históreа de cidadán exemprar.

VII Porque quero limpar a miña axuda de erros, educarei meu esprito no estudo e no traballo.

VIII Porque teño de sere rexo na axuda ôs meus irmáns, fortalecerei meu corpo na craridade das augas e no ar das montanas.

IX Porque soño n-un porvir de verdadeira fraternidade, farei por que rente de min se xunten todol-os rapaces galegos pra que o día de mañán non nos afasten prexuicios de caste.

X Porque quero unha Galiza enteiramente galega en convivio con todal as razas, en fala con todal-as culturas, abrirei meu peito a todol-os homes de boa voluntade e reita intenzón.

Dirixe esta orgaización o profesor Alvaro de las Casas, do Istituto de Noia.

LIBROS

SERPA PINTO, DR. RUY DE.—Nótulas asturienses III.—Porto, 1931.
Sep. dos «Trabalhos da Soc. Port. de Antrop. e Etnol.» 8 páxs. 4.º m.

Prosigue o A., distinto arqueólogo, ben conecido dos estudiosos, dando conta da literatura científica sobre ponto de tanto interés e actualidad como a estensión da industria protoneolítica conecida co nome de «asturiense» que tanto leva investigado en Portugal o Dr. Serpa. Son descritas as investigacións no país veciño, ainda non dadas â pubricidade que seipamos, as de Galicia, as de Irlanda e as da Africa meridional e finaliza ca bibliografía ô día sobre a industria devandita. Merecen especial atención as descobertas de estacións paleolíticas dos arredores de Elvas, pol-o enxeñeiro Lereno Antúnez, nas que «a revelaçâo de *picos* tipológicamente asturienses parece favorecer a hipótese duma origem meridional para as industrias ancorense e asturiense». Visitadas estas descobertas pol-o Dr. Serpa en compaña do P. Alphonse Luisier e do P. Eugenio Jalhay, tiveron a atención nunca ben agradescida de darnos impresións directas no Outono derradeiro tan ilustres homes de cencia. Ao dito compre engadir as novas de proseguimento das investigacións no Minho entre as que figuran unha estación de tipo paleolítico cuias terrazas ten en estudo o distinto amigo autor das nótulas que se comentan á quen enviamos nosa felicitación.

F. B. B.

FRAGUAS FRAGUAS, ANTON.— O culto ôs mortos. NÓS, Santiago.

Coñecen os lectores da rev. o traballo no distinto folklorista pol-a sua pubricación n-estas páxs. de onde se tirou a separata que agora saeu â lús. Nada temos, pois que facer senón dar azos ô seu autor pra que prosiga na investigación escomenzada en cuios temas tan ricaz é o noso pobo.

F. B. B.

MATTOS, ARMANDO DE.—As armas da Capela dos Coimbras. Ediçoes Apolino, Gaia, MCMXXXI. 18 páxs. e gravuras, 4.º m.

Atrae a atención este opúsculo, pol-a elegancia da sua impresión, que tan ben vai co estudo que encerra, porque a cencia heráldica é a cencia suntuaria por escelencia e recrama unha presentación coidada. Na eirexa de S. Xohan do Souto, en Braga, sitúase a capela do morgado das Coimbras que é unha xoia arquitectónica que mereceu a atención dos estudiosos. Agora o ilustre heraldista portugués estudia un ponto sobre o que os eruditos non profundizaran: as armas dos fundadores da capela e a procedencia de elas. Deduce das premisas obtidas nas noticias anteriores e nas procedentes de manuscritos da Bibrioteca Municipal do Porto que, si ben as armas foron dispostas pol-os da familia dos Coimbras, sin embargo, esta familia non tivo armas propias sinón que usou a de seus antepasados do linaxe dos Alfonsos ou Facendas. En resumen, é un estudo digno dos do autor na compricada disciprina a que se dedica con tanta competencia.

F. B. B.

REVISTAS

LOGOS, n.º 11.

Sumario: *Arredor do Evanxeo*, F. Pazos.—*Perigos das extrapolacións*, Ramón María Aller.—*Os estudos nas Universidades Ecresiásticas*, M. G. García.—*Piedade e Liturgia*, D. A. V.—*Mosteiros galegos*, J. Acuña.—*Católica*, R. V.—*Bibliografía*.

N.º 12.

Sumario: *O Xenesis e as primeiras dispersións dos pobos*, X. Ferro Couselo.—*Normas da Eirexa*, M. G. García.—*O enterro da Alleluia*.—*As imaxes eidéticas*, A. V.—*A Misa no Rito Bizantino*.—*Católica*.

A NOSA TERRA, Novembro, 1931.

Trai: *Ao decorrer-os días*.—*No ditoso outono*, R. Otero Pedrayo.—*O momento de Galicia*, M. Lugris Freire.—*Do momento*, Víctor Casas.—*Estatuto Galego*.—*Os complexos raciales en crisis*, Magariños Negreira.—*Canto á Portugal*, Avelino Rodríguez Elías.—*O nemigo*, V. Paz-Andrade.—*Duas datas*.—*Follas novas*.—*Na Mariña*, Eduardo Lence-Santar e Guitián.—*O Cabaleiro Ourizo*, Florencio M. Delgado Gurriarán.—*A Irmandade da Cruña*.—*O galeguismo en Barcelona*.—*Faiscas*, Amaro de Vilamelle.

BOLETIN DE LA A. GALLEGA,
N.º 232, 1.º Junio, 1931.

Sumario: *La Capilla de Música de la Catedral de Santiago*, por Santiago Tafall Abad.—*El Convento de Santo Domingo de Betanzos*, por Fr. Aureliano Pardo.—*Ribadeo en la Guerra de la Independencia*, por F. Lanza Alvarez.—*Puentedeume y su comarca*, por Antonio Couceiro Freijomil.—*Sección oficial*.

N.º 233, 1.º Agosto, 1931.

Sumario: *La Capilla de Música de la Catedral de Santiago*, por S. Tafall.—*El Convento de Santo Domingo de Betanzos*, por Fr. A. Pardo.—*Puentedeume*, por A. Couceiro.—*Sección oficial*.—*Col. de Documentos*.

N.º 234, 1.º Setembre, 1931.

Sumario: *La Capilla de Música de la Catedral de Santiago*, por S. Tafall.—*El Convento de San Jacinto de Monforte*, por Fray Aureliano Pardo.—*Puentedeume*, por Antonio Couceiro.—*Sección oficial*.—*Col. de Documentos*.

O INSTITUTO (Coimbra),
4.ª serie, vol. 11, n.º 2.

Sumario: *Diplomacia e Nacionalidade*, por Archer de Lima.—*A dieta hídrica*, por Augusto da Silva Carvalho.—*Uma apreciação crítica da Sociedade das Nações*.—*Subsidios para a historia da musica em Portugal*, por Sousa Viterbo.—*Talhinhas e as guerras liberais*, por Candida Florinda Ferreira.

Id., 4.ª serie, vol. 11, n.º 3.

Sumario: *Ensaios de Etnografia*, por Jaime Câmara.—*Ensaio sobre os latinismos dos «Lusiadas»*, por C. E. Corrêa da Silva.—*De Extremar a Aljubarrota*, por A. Botelho da Costa Veiga.—*Historia da Lusitania*, por Carlos Augusto da Silva e Oliveira.—*A Italia no principio do seculo XIII*, por Antonio de Mattos Cid.—*Uma apreciação crítica da S. das N.*—*Subsidios para a historia da musica em Portugal*, por Sousa Viterbo.

Id., 4.ª serie, vol. 11, n.º 4.

SUMARIO: *A «mercê nova» de Lopo Rodrigues Camelo*, por Armando de Mattos.—*Un outeiro na Sala das Capelas em 1824*, por João Jardim de Vilhena.—*Talhinhas*, etcétera.—*A Italia*, etc.—*Catalogo dos manuscritos de Simancas respeitantes á Historia Portuguesa*, pol-o P. Francisco Manuel Alves.—*Alguns aspectos da prosa medieval*, por Vitorino Nemesio.—*Uma apreciação crítica*, etc.—*Subsidios para a H. da musica*, por Sousa Viterbo.

Id., 4.ª serie, vol. 11, n.º 5.

SUMARIO: *A Italia*, etc.—*Catalogo dos manuscritos de Simancas.*—*Alguns aspectos da prosa medieval.*—*Variações da taxa das albuminas plasmáticas na tuberculose pulmonar*, por Mario Simões Trinção.—*Bibliografia das inscrições portuguesas do seculo XII*, por J. M. Cordeiro de Sousa.—*Historia da Lusitania*, etc.—*Subsidios para a H. da M.*—*Libros recebidos.*

PORTVCALE (Porto), vol. IV, Setembro-Outubro, 1931.

SUMARIO: *Dr. Mario Barreto*, por Jacques Raimundo.—*Ossónoba, antiga cidade do Algarve, durante o dominio arabe*, por Vitoriano Jose Cesar.—*Ineditos e autografos.*—*Historia duma boneca do «boulevard»*, por Carlos Parreira.—*Monotipia*, por Abel Salazar.—*O pintor Antonio Capieira*, por Vila Moura.—*Notula filologica*, por Francisco Torrinha.—*Varia.*—*In memoriam: Mario Barreto*, por Claudio Basto.—*Bibliografia.*—*Novidades.*—*Vida Académica.*—*Rest et verba.*

BROTÉRIA (Lisboa), Sbro. 1931.

SUMARIO: *Proteção moral e juridica á Infancia*, Serafin Leite.—*A causa de San Roberto Belarmino e os seus contraditores*, José Goenaga.—*Considerações acerca do ensino elementar da petrografia*, R. Candel Vila.—*As responsabilidades de Tânger*, Domingos Mauricio.—*Nicolau Nasoni e Luis Chiari*, Carlos de Passos.—*Notas e factos.*—*Revista de revistas.*—*Notas bibliograficas.*—*Obras recebidas.*—*Efemérides.*

Outubro, 1931.

SUMARIO: *J. S. Tavares.*—*A Restauração da Ordem Social*, Serafin Leite.—*Porque veio para Lisboa o braço de S. Francisco de Borgia*, Alexandre C. Castelo.—*Os padrões do concelho*, Luis Chaves.—*Eugénica*, Riba Leça.—*O instinto e a sua finalidade biologica*, José Leite de Castro.—*D. Antonio Barroso*, Serafin Leite.—*Subsidios para o Vocabulario Portugués*, J. Serafin Gomes.—*Notas e factos.*—*Revistas.*—*Notas bibliograficas.*—*Obras recebidas.*—*Efemérides.*

Novembro, 1931.

SUMARIO: *J. S. Tavares.*—*O instinto*, etc., J. Leite de Castro.—*A antiguidade do Homem*, Eugenio Jalhay.—*Deveres negativos do clero*, E. Jombart.—*A crise mundial e a aviação*, M. P. de Portocarrero.—*Revistas.*—*Notas bibliograficas.*—*Obras recebidas.*—*Efemérides.*

Dezembro, 1931.

SUMARIO: *Concilio Plenario Portugués*, Serafin Leite.—*A Associação dos educadores portugueses*, Riba Leça.—*Influencia do anhidrido carbonico livre sobre o indice crioscópico das águas minerais*, H. de Carvalho.—*Indice crioscópico das soluções de ácido carbónico*, H. de Carvalho e P. Leite.—*A ortografia da lingua portuguesa e o acordo luso brasileiro*, Miguel de Oliveira.—*Idade média*, Luiz G. de Azevedo.—*Ecos da Exposição Colonial de Paris*, U. P. de Portocarrero.—*Pelo Brasil*, Soares de Azevedo.—*Notas e factos*, etc.

Janeiro, 1931.

SUMARIO: Paulo Durão, *O pensamento político religioso do Sr. Azaña.*—Serafin Leite, *Os morticinios na colonização do Brasil.*—Abilio Martins, *Porque nos rimos?*—Mario Vitor, *Os Jesuitas portugueses perante a Historia.*—M. Pizarro Portocarrero, *A Alemanha—pesadelo de Europa.*—Guy Bardinet, *O transformismo de Vialleton.*—Charles Lepierre e Abel de Carvalho, *Azeite e ollos nas conservas de peixe.*—J. Serafin Gomes, *Vocabulario portugués.*—Henri Gheou, *Portugal resuscitado.*—*Revistas*, etc.

BIBLOS (Coimbra), Maio e Junho, 1931.

SUMARIO: Jose Maria Rodrigues, *Mais uma vez a dupla rota de Vasco da Gama em «Os Lusiadas».*—Manuel de Paiva Boléo, *Orientações da Filologia romanica na Alemanha e o Seminario Romanico de Hamburgo.*—A. G. da Rocha Nadahil, *A politica de D. Alfonso V apreciada en 1460.*—P. Jose dos Santos Motta, *Metrica de Camões.*

Julho e Agosto, 1931.

SUMARIO: Eugenio de Castro, *As capelas sepulcraes da igreja do Carmo, de Coimbra.*—Manuel de Paiva Boléo, *Orientações da Filologia romanica.* — *Varia.* — P. Jose dos Santos Motta, *Metrica de Camões.*

Setembro e Outubro, 1931.

SUMARIO: Dr. Antonio Garcia Ribeiro de Vasconcelos, *Carta dirigida ao excelentíssimo Presidente da Comissão Administrativa do Municipio de Oliveira do Hospital, a respeito do escudo heráldico desta vila.*—Gago Coutinho, *Possibilidade da rota única de Vasco da Gama em «Os Lusiadas».*—*Impossibilidade de Vasco da Gama ter, de Cabo Verde, navegando sempre para Sul.*—E. de Castro, *As capelas*, etc.—*Bibliografia.*—P. S. dos S. M., *Metrica de Camões.*

REVISTA DE GUIMARÂES,
Julho-Dezembro, 1931.

SUMARIO: *Cartas de Martins Sarmento ao Padre Martins Capela.*—Pedro Vitorino, *Museus, Galerias e Colecções.*—Luis de Pina, *Sepultura luso-romana da Lapinha (Devesa-Escura).*—P. Aloisio Tomás Gonçalves, *S. Gualter de Guimarães.*—Alberto V. Braga, *Montarias.*—M. C., *A investigação archeologica em Espanha.*—Luis de Pina, *O românico no concelho de Guimarães.*—Eduardo de Almeida, *Regimento de salarios e preços de 1522.*—Ricardo F. Ribeiro, *Novas descobertas arqueologicas na citania de Briteiros.*—*O Congreso Internacional de Antropología Prehistórica.*—Francisco Martim, *Boletim.*—Alberto V. Braga, *Balancete.*

Janeiro-Junho, 1931.

SUMARIO: *Cartas de Martins Sarmento.*—M. C., *A Invest. arqueol. na Espanha.*—P. Alberto Gonçalves, *O terceiro donatario de Guimarães D. Fernando I.*—Augusto C. Pires de Lima, *A Leitura, a Educação civica e a Historia.*—Alberto V. Braga, *Curiosidades de Guimarães.*—Mario Cardozo, *A ultima descoberta arqueológica na citania de Briteiros.*—Coronel Gaspar Ribeiro Vilas, *O Feito de S. Mamede.*—Ricardo F. Ribeiro, *Uma estação Eneolitica no Monte da Insua.*—A. de Magalhães Basto, *O nacionalismo Portugués no tempo dos Filipes.*—M. C., *Bibliografia sarmentina.* — *Conferencia.* — Francisco Martins, *Boletin.*

Julho Setembro, 1931.

SUMARIO: *Cartas de Martins Sarmento.*—Pedro Vitorino, *Museus, Galerias e Colecções.*—A. C. P. de Lima, *A Leitura*, etc.—S. de Magalhães Basto, *O nacionalismo Portugués.*—Alberto V. Braga, *Curiosidades de Guimarães.*—P. A. Gonçalves, *Os dois mais ilustres alunos do Colegio do Mosteiro da Costa.*—Fernando C. Pires de Lima, *O Ceroto.*—Mario Cardozo, *A ultima descoberta*, etc.—Antonio E. Ribeiro da Cunha, *O vinculo de Poveiras.*—Francisco Martins, *Boletim.*—A. V. Braga, *Balancete.*

REVISTA DE CULTURA, Rio de Janeiro, Setembro, 1931.

SUMARIO: *En torno do accordo orthographico*, Dr. Agostinho de Campos.—*Mario Barreto e Silva Ramos*, P. Thomás Fontes.—*Poesia: Amore velha*, José de Mesquita.—*Subsidios para o estudo da analogia em Portugués*, Dr. R. de Sá Nogueira.—*Orthographia portuguesa*, Marcello Mario Barreto.—*O poeta da «Flor de Neve»*, José de Mesquita.—*Bibliographia.*

Outubro, 1931.

SUMARIO: *Mario Barreto*, Dr. Sousa da Silveira.—*O poeta da «Flor de Neve»*, José de Mesquita.—*O reinado de Jesus Christo no Trabalho*, Dr. Andrade Bezerra.—*O culto das imagens*, Dom Joaquim D. de Oliveira.—*A montanha do Christo*, Dr. Fernando Magalhães. — *O catholicismo na primeira Constituinte Republicana*, Ignacio Tosto.—*Um Patriarcha*, Carlos de Laet.

LA NOSTRA TERRA, Mallorca,
Octubre, 1931.

SUMARI: *El Problema escolar de Palma.*—*La llibertat de l'idioma*, Joan Pons i Marqués.—*Balada (de C. Reyband)*, Guillem Colom. — *Mateu Obrador Bennásser*, Antoni Pons. — *Intermedi. cinematográfic (de G. Duhamel)*, Estanislau Pellicer. — *Vapor, Electricitat, Gasolina*, Miquel Forteza i Pinya.—*Un pages felarietxer a la Creuada valenciano-mallorquina de 1397-1399*, Cosme Bauzá.—*Associació per la Cultura de Mallorca.*—*Els llibres.*—*Les Arts.*—*Reculls de Fora. Noticiari.*

Imprenta NÓS. Hortas, 20. Santiago.

A hixiene nos nenos

é a garantía da sua saúde física e moral o día de mañá.

No diario aseo dos nenos emplee o **"Jabón Sales de la Toja"**, único que âs suas altas calidades meiciñás xunta toda a finura e prefume d'un xabón de tocador.

Contribuie ô perfeito desenrolo das criaturas e evita o perigo da escrófula e o raquitísmo.

1pta PASTILLA

JABÓN LA TOJA

ÚNICO EN EL MUNDO

O Xabrón da Toxa é o mellor. Honra á Galicia no mundo enteiro

MERQUE VOSTEDE
Plumeiros RAFIUM
De máis dura qu'os de pluma e limpan millor.
Véndense en todol-os estabrecimentos do ramo.
ANDRÉS PERILLE --- OURENSE

Sanatorio Quirúrgico de San Lorenzo

SANTIAGO DE GALICIA
DE LOS PROFESORES

D. Fernando Alsina y **D. Antonio M. de la Riva**
CIRUJANO GINECÓLOGO

Establecimento dotado de todol-os elementos que exixen
a terapéutica e a hixiene modernas, situado nas aforas
da poboazón, moí cerca do paseo da Ferradura
Teléfono número 195
Pra detalles, calquera dos Direitores ou o Médico interno

FOTOGRABADO

Si quer qu-os seus fotograbados sexan o mais perfeito posibres, convenlle envialos aos
Talleres de fotograbado ESPASA-CALPE S. A.
Ríos Rosas, 24-Apartado, 547 MADRID

A sua biblioteca non será unha biblioteca galega, mentras non adequira as obras editadas por

NÓS PUBRICACIÓNS GALEGAS E IMPRENTA
HORTAS, 20 SANTIAGO